

PROPOVIJED KARD. JOSEPHA RATZINGERA, PROČELNIKA KONGREGACIJE ZA NAUK
VJERE, U CRKVI SV. JERONIMA HRVATSKOGA PAPINSKOG ZAVODA SVETOG
JERONIMA U RIMU, 15. VELJAČE 1998.

BIO JE BRANITELJ PROGONJENIH I ODVJETNIK VJERUJUĆIH!

*Eminencije, ekscelencije!
Draga subraćo u svećeništvu!
Dragi vjernici!*

U posljednjoj pjesmi Božanske komedije (Raj XXXI, 103), Dante govori o nekom pristiglom hodočasniku, možda iz Hrvatske, koji je očaran Kristovom slikom utisnutom na Veronikinom rubcu, te ne može svoj pogled usmjeriti drugamo, već ga drži čvrsto upravljenim u Krista Gospodina. Ovaj anonimni Danteov Hrvat ima za nas jedno ime: Sluga Božji kardinal Alojzije Stepinac, rođen prije stotinu godina u Brezariću, župi Krašić, a umro 10. veljače 1960. Uistinu je ovaj čovjek, ovaj Sluga Božji, držao pogled čvrsto upravljen u Isusa, razmatrao o njemu, živio je u zrenju Krista i tako se sve više neprestano suobličavao Kristu, bivao preobražen u Krista, te i sam postao živa slika trpećeg Krista s trnovom krunom i ranama njegove muke.

Tri čitanja iz današnje liturgije na svoj su način slika Kristova. Iz propovijedi na gori, iz koje smo upravo čuli jedan odlomak, Sveti Otac u svojoj enciklici Veritatis Splendor ("Sjaj istine") kaže, da je ta propovijed neka vrst skrivenog Kristova životopisa, jer je zapravo Krist onaj primjerni siromah, rođen u jaslama izvan grada jer nije bilo mjesta u svratištima, koji je umro gol i lišen svega na križu. Krista su mrzili, prognali, jer je naviještao Božju ljubav za sve. Gledajući na taj način, razmatrajući današnja čitanja, vidimo Krista, ali možemo i bolje razumjeti poruku Sluge Božjega: kardinal Stepinac nas vodi Kristu i uprisutnjuje njegovu poruku, a Krist nam omogućava da vidimo dubinu srca, prave korijene ovoga života.

Htio bih skrenuti pozornost tek na dva mala odlomka današnjeg Evandjelja. Prije svega na onu već navedenu rečenicu: "Blago vama kad vas zamrže ljudi i kad vas izopće i pogrde." (Lk 6, 22) Naš blaženik, naš Sluga Božji, živio je upravo tu odbačenost iz ljudske slave, živio je osamljenost, patnju. Postoji neka vrst proročkog navještaja ove rečenice u jednoj Sokratovoj izjavi, koju je Platon naveo u svojoj Apologiji (31c), kad ovaj pred sudom kaže: "Nijedan čovjek, koji se u ime svoje savjesti suprotstavi moćnom mnoštvu, neće dobro proći na ovoj zemlji." Kardinal Stepinac bijaše čovjek savjesti, koji se u ime savjesti suprotstavio moćnom mnoštvu. Bio je čovjek savjesti prosvijetljene Kristovom riječju, čovjek savjesti oblikovane Njegovom istinom, i preko savjesti je njegov hod dostigao istinu, a to je put pravoga života. Budući da je bio čovjek savjesti, kršćanske savjesti, suprotstavio se totalitarizmima; i u vrijeme nacističke diktature postao je branitelj židova, pravoslavaca i svih progonjenih, zatim je u vremenu komunizma postao odvjetnikom svojih vjernika, svojih svećenika progonjenih i ubijanih. Postao je nadasve odvjetnikom Božjim na ovoj zemlji, jer je branio pravo čovjeka da živi s Bogom, branio je Božji prostor na ovoj Zemlji.

Kardinal Stepinac se bavio politikom. Poštivao je državu, kada i ukoliko je zaista bila država. Slijedio je smjernicu koju je zacrtao već Sv. Ambrozije, a koja veli: "Uvijek sam odavao svjesno i ispravno poštivanje vladarima, ali Božje stvari nisu moje, ne pripadaju vladaru, one su Božje te moram poštivati i braniti ono što je Božje." (usp. Lettera fuori coll. 10, 1. 12). Tako je, dakle, činio i kardinal Stepinac: branio je Božje stvari protiv grešne i lažne svemoći čovjekove, branio je Božja prava, a tako i istinska prava čovjekova, iskonsku sliku čovjekovu protiv totalitarizma koji ne priznaje Božju moć, koji ne priznaje prisutnost Božju, Božja prava u svijetu.

Sluga Božji bijaše čovjek savjesti, i stoga u svoj svojoj zadivljujućoj postojanosti nije nikada bio tvrd čovjek, nije nikada postao žučljiv, tim manje je poznao mržnju, jer je branio istinu, jer je njegova savjest bila uronjena u lice

Kristovo, bio je oblikovan Kristom. Ova postojanost bila je istodobno ljubav prema ljudima, ljubav i prema svojim progoniteljima. On nas tako uči kako čvrstina kršćanske savjesti pomiruje istinu i ljubav, ona je spoj istine i ljubavi. A jer je bio čovjek savjesti, nadvladao je zlo dobrim i preobrazio zlo svojom nepobjedivom ljubavlju, hranjenom ljubavlju Kristovom.

Druga rečenica na koju sam želio skrenuti pozornost, jest prva od blaženstava: "Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje." (Lk 6, 20) što znači ovo "blaženi"? U čemu se sastoji ovo blaženstvo? Očigledno je da ovo blaženstvo ne predstavlja zemaljsku sreću u pukom smislu blagostanja, uspjeha, karijere, posjedovanja, moći nad svime. Upravo obrnuto. Tako gledajući, istinito je što nam danas kaže Sv. Pavao u svojoj poslanici: "A ako Krist nije uskrsnuo ... ako se ufamo samo u ovaj život i u ovaj svijet ... najbjeđniji smo od svih ljudi" (Usp. 1 Kor 15, 17. 18) Doista, naš je Sluga Božji živio i trpio tu bijedu, taj izgon, tu osamljenost u vjeri. Trpio je bijedu, ali ju je mogao podnositi jer je u njoj otkrio pravo blaženstvo. Znao je: "Ja znam, da moj Otkupitelj živi i da ću živjeti sa svojim Otkupiteljem." (Job 19, 25)

U čemu se, dakle, sastoji ovo blaženstvo, ovo biti blažen? Nije to nešto što pripada ovom svijetu, to je stvarnost Božja, božanska stvarnost, stvarnost u Bogu za čovjeka, koja će se u ovom čovjeku objaviti u svoje vrijeme, koje će Bog odrediti. Tko, dakle, želi živjeti ovo blaženstvo, stići ovom blaženstvu, ne može se zatvoriti u samog sebe, mora se uzdići iznad samoga sebe, mora izići iz samoga sebe, mora živjeti vlastitu onostranost, mora se izgubiti u Božjim rukama. A gubeći samoga sebe, živi baš u stanju pravoga blaženstva. Znamo da je Sluga Božji doista živio tu vlastitu onostranost. Nije promatrao svoje biskupstvo i svoje svećeništvo kao čast, dostojanstvo. Doista se izgubio u Bogu, a gubeći se pronašao je pravi život. Budući da je ostavio samoga sebe, postao je slobodan. Slobodan u poimanju ljudske časti, slobodan u podnošenju uvreda, kleveta, slobodan da ljubi. U svjetlu ovog pravog blaženstva možemo razumjeti i drugu riječ: "Jao vama, bogataši: imate svoju utjehu!" (Lk

6, 24) Ako je blažen čovjek koji ne živi za sebe, nego, mogli bismo reći, kao da živi izvan sebe, koji živi upravljen prema Bogu, uzdiže se prema Bogu, povjerava samog sebe u ruke Božje, bogataš je čovjek koji želi posjedovati sve za sebe, koji želi posjedovati život, samog sebe, zbog samog sebe, zatvara se u samog sebe, želi uspjeh u svemu na ovoj zemlji. Upravo tim bogatstvom on postaje siromašan, i jer biva osiromašen bez prave stvarnosti, Boga, i njegov život postaje ono što današnje prvo čitanje opisuje riječima: "tavori dane u usahloj pustinji ... kao pljeva što je vjetar raznosi", jer je prazan; takav život, to "samo ja" nije dovoljno jer je lišeno istine, lišeno je ljubavi, ako ne poznaje Boga. A posljedica toga je: "Jao, vama, već imate svoju utjehu!", nije, kao što bi se moglo činiti, izvanjska osveta. To je tek objava onoga što se događa kad se netko zatvori u materijalno, u vremenite stvarnosti, koji želi posjedovati samoga sebe poradi sebe i živjeti samo za sebe. Tako uočavamo kako se podudaraju riječi Evandjelja s prvim čitanjem i prvim psalmom, pripjevnom psalmom ove nedjelje, gdje prorok, naviještajući Krista i njegove svjedoke, kaže:

"Blažen čovjek koji se pouzdaje u Boga: On je kao stablo zasađeno uz vodu što korijenje pušta k potoku." Ova voda koja nikada neće uzmanjkati, koja daje vječni život stablu, ovu vodu nalazimo u vjeri Crkve, u riječi Božjoj. Sam Bog nam daje ovu vodu. Tumačeći psalam 1., Sveti Augustin kaže: "Ovaj čovjek, blagoslovljen od proroka i od psalma, on je kao stablo čije je korijenje u visini, čije je korijenje u nebu i raste iz neba. Stoga se čini izgubljenim na zemlji, čini se strancem, ali u biti njegovo je korijenje uronjeno u pravu vodu života."

Kardinal Stepinac doista je bio takvo stablo koje je raslo iz visine, iz zajedništva s Bogom, te se činio gotovo izgnanikom, strancem na zemlji, a uistinu imao je korijenje zasađeno tamo gdje su prave vode pravoga života. Psalam, dakle, drugo čitanje i Evandjelje, pozivaju nas da otkrijemo pravi izbor: ili živjeti samo za ovo vrijeme, isključivo za samog sebe i biti prividno sretni, ili živjeti s Bogom, za Boga, a time i za druge. Nema drugih izbora. Na kraju postoji samo ova mogućnost, i Sluga Božji nam pokazuje pravi put života te nas

poziva na tu postojanost, tu hrabrost, kako bismo bili u suprotnosti sa svijetom, ako je svijet u suprotnosti s riječju Božjom. Znajući dobro, da na kraju ostaje i vrijedi samo božanska riječ, a ona je prava stvarnost.

Kad je 1934. Sluga Božji bio izabran za nadbiskupa koadjutora zagrebačkog, uplašio se. Dobro je poznao tešku situaciju u Katoličkoj crkvi i vjernika katolika u svojoj zemlji, u onoj Jugoslaviji koju su saveznici nakon Prvoga svjetskog rata umjetno stvorili od suprotnih elemenata i sa snažnim protukatoličkim nabojem. No nije poznao samo tu poteškoću, tu prijetnju. On je poznao i snagu totalitarnih i bezbožnih ideologija, koje su u onom trenutku bile snažne i postajale su sve moćnije. U toj situaciji nije mogao gledati na biskupsku službu kao na puku ljudsku promidžbu, kao na viši stupanj ljudske karijere. Znao je da je biskupstvo u tom trenutku značilo žrtvovati se, izgubiti se. prepustiti se u ruke Božje.

Izrazio je program svoga biskupstva, svoga života u riječima: "U Tebe se, Gospodine. uzdam!". To je bilo njegovo biskupsko načelo. Ono se podudara s riječima prvog današnjeg čitanja: "Blagoslovljen čovjek koji se uzdaje u Gospodina i kome je Gospodin uzdanje." (Jr 17. 7) "U Tebe se, Gospodine, uzdam." Prepustio se Gospodinu u tolikim patnjama, prepustio se Gospodinu, znajući da su u Gospodina vode pravoga života, pravoga blaženstva. U svim je poteškoćama ostao čovjek nade, budući da je bio čovjek vjere i čovjek ljubavi, čovjek prave ljubavi.

Danas nas kardinal Stepinac poziva na takvu hrabrost, poziva nas da stavimo naše pouzdanje u Krista, da budemo ljudi nade. "U Tebe se, Gospodine, uzdam!" Tko živi od ovih riječi, zna da vrijedi i završetak "Te Deuma", da je istinita, non confundar in aeternum - neću se postidjeti nikada". Amen.